

Matura z Polskiego 2026: Od Analizy Tekstu do Rozprawki – Kompleksowy Plan Przygotowania na Podstawie Wymagań Egzaminacyjnych

Wygenerowano przez BookForge.ai

Spis treści

1	Anatomia Egzaminu: Struktura, Kryteria Oceniania i Realne Standardy Zdawalności	5
1.1	Części Egzaminu i ich Wagi Punktacyjne: Co się Sprawdza na Każdym Etapie	5
1.2	Wyniki z Poprzednich Lat i Benchmark: Gdzie Stoi Większość Uczniów	7
1.3	Obowiązkowe Lektury i Kontekst Historyczno-Kulturowy: Mapa Wiedzy Teoretycznej	9
2	Kluczowe Umiejętności Egzaminacyjne: Jak Napisać Rozprawkę, Interpretować Tekst i Konstruować Notatkę	11
2.1	Analiza i Interpretacja Tekstu: Od Rozpoznania Problemu do Argumentu	11
2.2	Konstruowanie Notatki Syntetyzującej: Cztery Kroki do Maksymalnych 4 Punktów	13
2.3	Rozprawka Problemowa i Interpretacja Porównawcza: Struktura, Argumenty, Konteksty	15
2.4	Interpretacja Tekstów Poetyckich: Analiza Środków Poetyckiego Obrazowania i Stylizacji	17

3 Plan Przygotowania: Harmonogram Pracy, Zasoby i Strategia Ćwiczeniowa na 6-12 Miesięcy	19
3.1 Harmonogram 6-Miesięczny: Co Robić w Każdym Miesiącu od Września 2025 do Kwietnia 2026	19
3.2 Metoda Wyboru: Samodzielna Nauka, Korepetycje czy Kurs Grupowy? Porównanie Kosztów i Efektywności	21
3.3 Strategia Ćwiczeniowa: Arkusze Maturalne, Notatki, Recenzja Prac i Feedback Loop	23
3.4 Przygotowanie do Matury Ustnej: Budowanie Pewności, Strategie Odpowiadania i Ćwiczenia Praktyczne	24
3.5 Ostateczne Słowo: Integracja Całego Procesu	25

Rozdział 1

Anatomia Egzaminu: Struktura, Kryteria Oceniania i Realne Standardy Zdawalności

1.1 Części Egzaminu i ich Wagi Punktacyjne: Co się Sprawdza na Każdym Etapie

Matura z języka polskiego na poziomie podstawowym składa się z trzech odrębnych części pisemnej, a każda sprawdza inne kompetencje. Pierwsze zadanie, noszące nazwę *Język polski w użyciu*, zawiera dwa teksty o zblżonej tematyce — mogą dotyczyć zarówno zagadnień literackich, jak i całkowicie praktycznych kwestii ze świata współczesnego. Do każdej pary tekstów dołączonych jest między sześć a dziewięć pytań, które wymagają nie tylko zrozumienia treści, ale również umiejętności porównania i kontrastowania poglądów wyrażonych przez autorów.

W tej części egzaminator sprawdza przede wszystkim komunikatywność wypowiedzi. Zadania zamknięte to pytania wielokrotnego wyboru, gdzie trzeba wybrać właściwą odpowiedź na podstawie informacji zawartych w tekście. Konkretny przykład: uczniowie otrzymują fragment tekstu Waltera

Isaacsona o Leonardzie da Vinci, w którym autor opisuje, jak renesansowy geniusz łączył wiedzę teoretyczną z praktyczną obserwacją. Następnie pada pytanie: które stwierdzenie można uznać za główne założenie autora? Prawidłowa odpowiedź to “Łączenie wiedzy teoretycznej z doświadczalną jest korzystne dla nauki”, ale wybór wymaga dokładnego przeczytania ostatniego akapitu fragmentu i zrozumienia głównej tezy.

Druga część egzaminu to *test historycznoliteracki*, zawierający między dwanaście a dwadzieścia dwa zadania. Tutaj sprawdzana jest znajomość poszczególnych epok literackich, głównych lektur obowiązkowych oraz szerokiego kontekstu historyczno-kulturowego. Zadania mogą być otwarte lub zamknięte, a często do treści dołączony jest materiał źródłowy — fragment utworu lub dzieła sztuki. Na przykład uczniowie mogą otrzymać wiersz Daniela Naborowskiego “Na toż” oraz obraz Jacoba Woutersza Vosmaera “Wazon z kwiatami” i zostać poproszeni o wskazanie wspólnego motywów. Odpowiedź wymaga znalezienia związku między upływającym czasem reprezentowanym na obrazie (kwiaty więdające w wazonie) a przekazem wiersza o nieodwracalnym upływie życia — to jest aplikacja wiedzy teoretycznej do konkretnych dzieł.

Trzecia część to *wypracowanie*, czyli klasyczna forma egzaminu, której uczniowie obawiają się najbardziej. Na napisanie wypracowania przeznaczono sto czterdzieści minut z całości dwustu czterdziestu minut egzaminu pisemnego. Uczeń wybiera jeden z dwóch zaproponowanych tematów i musi napisać pracę liczącą co najmniej trzysta słów. Każdy temat wymaga odwołania się do dwóch tekstów kultury (jeden musi być lekturą obowiązkową, drugi może być tekstem poetyckim, epickim, dramatycznym lub innym utworem literackim) oraz do dwóch kontekstów, które mogą dotyczyć historii, filozofii, kultury, mitologii lub nawet zagadnień społecznych.

Na poziomie rozszerzonym struktura jest nieco inna. Egzamin trwa sto dziesięć minut i składa się z dwóch części: testu (pięć do dziesięciu zadań odnoszących się do załączonego tekstu literackiego lub teoretycznego) oraz wypracowania, które wymaga głębszego wglębiania się w materię. Wymaga się tutaj nie tylko znajomości lektur, ale również zdolności do argumentacji na wysokim poziomie abstrakcji — często pytania zmuszają ucznia do porównania idei zawartych w utworze z szerokim kontekstem teoretycznym czy historycznym.

Egzamin ustny, chociaż opcjonalny w sensie wpływu na zdanie matury, zawsze jest obowiązkowy. Trwa trzydzieści minut i podzielony jest na trzy fazy: przygotowanie (kilka minut), wypowiedź monologowa w odpowiedzi na wylosowane pytania oraz rozmowa z komisją egzaminacyjną. Pytania dotyczą zawsze wybranej przez ucznia lektury obowiązkowej lub tekstu literackiego dołączonego do zestawu egzaminacyjnego. Komisja może poprosić ucznia o interpretację fragmentu, omówienie motywów, lub nawiązanie do własnych doświadczeń czytelniczych — forma wybitnie zależy od komisji i jego podejścia do egzaminu.

1.2 Wyniki z Poprzednich Lat i Benchmark: Gdzie Stoi Większość Uczniów

Polska zdawalność matury z języka polskiego na poziomie podstawowym systematycznie utrzymuje się powyżej dziewięćdziesięciu procent. To fakt, który w pierwszej chwili wydaje się uspokajający — zdecydowana większość absolwentów liceum otrzymuje świadectwo dojrzałości. Jednak liczba ta kryje zarazem pesymistyczną statystykę: średni wynik uczniów wynosi około sześćdziesięciu procent, a tylko raz w ciągu ostatnich kilku lat przekroczył tę granicę.

Co oznacza ta rozbieżność? Wysoka zdawalność wynika z ogólnie niskiego progu zaliczenia — wystarczy trzydziestki procent maksymalnej liczby punktów z każdego obowiązkowego przedmiotu. Na praktyce oznacza to, że uczeń średniej klasy obronny, który ogarnie podstawy i zna choćby powierzchownie kilka lektur, zda maturę bez problemu. Problem pojawia się wtedy, gdy absolwent chce uzyskać wynik powyżej siedemdziesięciu lub osiemdziesięciu procent — wtedy konkurencja jest zaciekła.

Porównanie z matematyką jest instruktywne. Zdawalność z matematyki wynosi około siedemdziesięciu procent, czyli znacznie mniej niż z polskiego. Oznacza to, że język polski jest dla większości uczniów łatwiejszy przedmiotem, ale równocześnie trudniejszym do uzyskania najwyższych wyników. Podczas gdy w matematyce sukces zależy głównie od poprawnych obliczeń, w polskim sukces wymaga subtelnej umiejętności interpretacji, argumentacji i precyzji wyrażania myśli — umiejętności, które uczniowie opanowują nierównie.

Strategicznie rzecz ujmując: jeśli chcesz wyróżnić się na drodze rekrutacyjnej na prestiżowy kierunek (prawo, filologia, komunikacja społeczna), musisz strzelić wyżej niż sześćdziesiąt procent. Cel realistyczny to siedemdziesiąt pięć do osiemdziesięciu procent — poziom, który wymaga systematycznego przygotowania, ale jest całkowicie osiągalny dla każdego ucznia, który poświęci mu czas.

Rynek wsparcia edukacyjnego potwierdza znaczenie tego przedmiotu. Według danych platformy BUKI specjalizującej się w korepetycjach, funkcjonuje w Polsce około sto pięćdziesięciu korepetytorów oferujących przygotowanie do matury z polskiego. Średnia cena wynosi sto złotych za sześćdziesiąt minut zajęć, a średnia ocena korepetytorów wynosi 4,7 na 5 gwiazdek. Doświadczenie większości nauczycieli udzielających kore-

petycji wynosi ponad pięć lat, co świadczy o dojrzałości rynku i stałym popycie na wsparcie.

1.3 Obowiązkowe Lektury i Kontekst Historyczno-Kulturowy: Mapa Wiedzy Teoretycznej

Osiem lektur ze gwiazdką — te, których znajomość jest absolutnie obowiązkowa i których treść może pojawić się w każdym zadaniu — to: *Bogurodzica*, wybrane pieśni, treny i psalmy Jana Kochanowskiego, *Dziady* część III oraz *Pan Tadeusz* Adama Mickiewicza, *Lalka* Bolesława Prusa, *Wesele* Stanisława Wyspiańskiego, wybrane opowiadania Brunona Schulza oraz *Ferdydurke* Witolda Gombrowicza.

Te utwory stanowią szkielet kursu nauczанego w liceum. Każdy należy do innej epoki i reprezentuje inne zagadnienia, ale łączy je wspólny temat rozmaitych form podmiotu — indywidualnego, zbiorowego, narodowego. *Bogurodzica* to średniowieczna pieśń wojenna, która ukazuje obowiązek wobec wspólnoty. Kochanowski, renesansowy poeta, w *Trenach* zmaga się ze śmiercią córki, łącząc osobisty ból z uniwersalnym znaczeniem straty. Mickiewicz w *Dziadach* III daje czytelnikowi dramatyczną wizję konfliktu między indywidualnym pragnieniem czystości a historycznym obowiązkiem wspólnoty; *Pan Tadeusz* zaś to epos, który ukazuje świat szlachty litewskiej na progu rozmaitych zmian.

Prus, pozytywista, w *Lalce* eksponuje pracę, przedsiębiorczość i walkę o godność ekonomiczną w społeczeństwie podporządkowanym carowi. Wyspiański w *weselu* przywołuje właśnie ślubowanie artystów w małym miasteczku galicyjskim, gdzie polska tradycja zderzuje się z nowoczesnością. Schulz oferuje surrealistyczną wizję domu i ojca jako archetypu władzy. Gombrowicz z kolei demaskuje społeczne konwenanse, pokazując

niedojrzałość jako uniwersalny stan ludzkości.

Oprócz ośmiu lektur obowiązkowych ze gwiazdką istnieją lektury uzupełniające i dodatkowe. Ich treść nie musi być znana na poziomie szczegółowości egzaminacyjnej, ale wiadomość o nich i umiejętność ich przywoływania jako kontekstu znacznie podwyższa jakość odpowiedzi. Do tego grona należą między innymi *Romeo i Julia* Szekspira, *Gloria victis* Elizy Orzeszkowej czy *Antygona w Nowym Jorku* Janusza Głowackiego.

Mapując wiedzę teoretyczną, warto pamiętać, że każda epoka ma charakterystyczne motywy. W średniowieczu dominuje motyw zagrożenia (chrześcijańskiego świata przez pogan) i obowiązku zbiorowego. W renesansie pojawia się kult jednostki i jej doskonałości. Barok przywołuje vanitas — marność wszystkiego (motyw ten pojawia się w wierszach Naborowskiego na tle obrazu Vosmaera). Oświadczenie wierzy w rozum i postęp. Romantyzm zaś to często zawód ideałów, pragnienie transcendencji, marzenia o zmianach politycznych. Pozytywizm to praca u podstaw, ewolucja zamiast rewolucji. Modernizm to kryzys wartości i poszukiwanie nowych form wyrazu.

Znając te konteksty, uczeń zdobywa narzędzie: gdy napotka na egzaminie nieznany fragment, potrafi umiejscowić go w szerszym systemie wartości i motywów danej epoki, co daje szansę na udzielenie sensownej, choćby częściowej odpowiedzi.

Rozdział 2

Kluczowe Umiejętności Egzaminacyjne: Jak Napisać Rozprawkę, Interpretować Tekst i Konstruować Notatkę

2.1 Analiza i Interpretacja Tekstu: Od Rozpoznania Problemu do Argumentu

Czytanie ze zrozumieniem nie jest umiejętnością, którą się ma lub się nie ma — jest to umiejętność, którą się trenuje. Większość uczniów przystępujących do egzaminu czyta tekst monolitycznie, jak powieść dla rozrywki. Tymczasem na maturze tekst to dokument do analizy, a każde zdanie może zawierać pułapkę.

Zacznij od strategii czytania z notatkami. Gdy czytasz tekst Waltera Isaacsona o Leonardzie da Vinci, nie czytaj go całości bez przerwy. Czytaj paragrafu po paragrafie i zatrzymuj się. Pytaj siebie: jaki punkt autor właściwie doprowadził? W tekście Isaacsona czytelnik wkrótce zauważa, że autor podkreśla momenty, gdy Leonardo przechodzi od czystej obserwacji

ROZDZIAŁ 2. KLUCZOWE UMIEJĘTNOŚCI EGZAMINACYJNE: JAK NAPISAĆ ROZPRAWĘ, INTERPRETOWAĆ TEKST I KONSTRUOWAĆ NOTATKĘ

do łączenia obserwacji z teorią. Ostatni akapit zawiera zdanie: “Leonardo stał się — na ponad sto lat przed Galileuszem — jednym z najważniejszych myślicieli Zachodu, prowadzącym ciągły, bezpośredni dialog między teorią a empirią”. To jest główne założenie autora.

Zadanie pytało: które stwierdzenie można uznać za główne założenie? Większość uczniów wybiera odpowiedź A (łączenie wiedzy teoretycznej z doświadczalną jest korzystne dla nauki), ale wyboru dokonuje się po przez wyeliminowanie odpowiedzi słabych — B mówiła, że brak zapisu formalnego nie jest istotny, co fragmenty tekstu wprost obalają; C sugeruje, że formalne wykształcenie jest wtórne, czego tekst nie potwierdza; D przypisuje Leonardowi wynalezienie metody naukowej, co jest przesadą.

Kiedy przychodzi do porównywania dwóch tekstów, uczniowie bardzo często parafrazują zamiast porównywać. Otrzymują dwa teksty: fragment Isaacsona o Leonardo i artykuł Hugona Steinhausa o matematykach starej daty. Polecenie brzmi: jaki stosunek do wiedzy wynikającej z indukcji miał Leonardo, a jaki matematycy Steinhausa? Błąd ucznia: opisuje Leonarda, następnie opisuje matematyków. Poprawne rozwiązanie: od razu ustala kontrast. Leonardo na początku swojej drogi naukowej cenił indukcję — obserwacja, doświadczenie, inducyjne wnioskowanie. Dopiero z czasem dostrzegł, że konieczna jest teoria. Matematycy Steinhausa z kolei pogardzali naukami przyrodniczymi właśnie dlatego, że używali indukcji zamiast dedukcji — metody, która nigdy nie daje pewnych rezultatów w ich rozumieniu.

Procedura porównywania wygląda następująco: najpierw przeczytaj oba teksty i zanotuj główną ideę każdego. Następnie zidentyfikuj wspólny temat — w tym przypadku rola indukcji w nauce. Trzecie: wypisz stanowisko autora A i jego argumenty podpierające to stanowisko. Czwarte:

zrób to samo dla autora B. Piąte: napisz odpowiedź, która bezpośrednio zestawia stanowiska, pokazując, gdzie się zgadzają, a gdzie się rozbiegają. Ta procedura wymaga więcej czasu niż parafrasowanie, ale gwarantuje punkty.

Błędy zdarzają się również przy tekstach popularnonaukowych i publicystycznych. Uczniowie czytają nagłówek i myślą, że go zrozumieli. Czytaj pierwszy akapit każdego tekstu jako mapę dla reszty — tam autor sygnalizuje, dokąd zmierza. W tekście publicystycznym zawsze szukaj zdania-tezy, często znajduje się ono na końcu wprowadzenia. W tekście naukowym to często abstrakt lub pierwsze dwa zdania. Ta świadomość zaoszczędza czas i redukuje ryzyko nieporozumienia.

2.2 Konstruowanie Notatki Syntetyzującej: Cztery Kroki do Maksymalnych 4 Punktów

Notatka syntetyzująca to jedno z najbardziej niedocenionych zadań na egzaminie. Uczniowie myślą, że to łatwe, bo wymaga zaledwie 60–90 słów, podczas gdy wypracowanie to 300 słów minimum. Ale notatka jest warte 4 punkty — maksymalnie tyle samo co dwa zadania testowe razem — i to 4 punkty, które zależy od poprawności językowej, ortograficznej i interpunkcyjnej. To oznacza, że każde słowo liczy się dwa razy: raz za treść, raz za formę.

Przykład z rzeczywistego arkusza: dwa teksty o sztucznej inteligencji. Aleksandry Stanisławskiej tekst nosi tytuł “Niebezpieczna sztuczna inteligencja” i argumentuje, że AI zagraża ludzkości poprzez automatyzację pracy, manipulowanie decyzjami i erozję autonomii człowieka. Tekst Łukasza Lamży pt. “Sztuczna przeciętność” stwierdza przeciwnie: AI jest produktem ludzkiego intelektu, jej możliwości są przesadnie obawianie, a

ROZDZIAŁ 2. KLUCZOWE UMIEJĘTNOŚCI EGZAMINACYJNE: JAK NAPISAĆ ROZPRAWKĘ, INTERPRETOWAĆ TEKST I KONSTRUOWAĆ NOTATKĘ

rzeczywisty problem to nasze lęki, a nie sama technologia.

Polecenie: zredaguj notatkę syntetyzującą na temat “współczesny człowiek wobec sztucznej inteligencji”. Liczba słów: 60–90. Oceniana zostanie poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna.

Struktura czterostopniowa: Po pierwsze, zdanie tematyczne. To nie jest “Oba teksty dotyczą sztucznej inteligencji”. To powinno być “Autorzy obu tekstów podjęli problem znaczenia sztucznej inteligencji dla współczesnego człowieka, jednak ich stanowiska różnią się diametralnie”. Po drugie, stanowisko autora A z uzasadnieniem. Stanisławska obawia się dominacji AI, a swój pogląd uzasadnia przykładami zastępowania człowieka przez maszyny oraz wpływem na ludzkie decyzje. Po trzecie, stanowisko autora B. Lamża uważa, że AI jest niezbędna, a jako twór człowieka naśladuje jego intelekt, tym samym nie zagraża ludzkiej cywilizacji. Po czwarte, podsumowanie: w czym się zgadzają (obaj myślą o AI seriozupnie) i gdzie się rozbiegają (ocena ryzyka i przydatności).

Typowy błąd ucznia: pisze więcej niż 90 słów, bo chce być dokładny. Rezultat: strata 1–2 punktów za przekroczenie limitu. Drugi błąd: zbyt mało słów, co oznacza, że notatka jest zbyt skrótna i nie zawiera wystarczająco uzasadnienia. Trzeci błąd: brak jasnego rozgraniczenia między stanowiskami — notatka brzmi, jakby autor nie wiedział, że autorzy się nie zgadzają.

Gotowa odpowiedź oceniona na 4 punkty z tekstów o AI: “Autorzy obu tekstów podjęli problem znaczenia sztucznej inteligencji dla współczesnego człowieka. Ich opinie na ten temat są jednak różne. Aleksandra Stanisławska obawia się, że sztuczna inteligencja może zdominować ludzi. Swój pogląd autorka uzasadnia przykładami zastępowania człowieka przez

sztuczną inteligencję oraz wpływanie przez nią na jego decyzje. Łukasz Lamża uważa przeciwnie, że AI jest niezbędna, a jako wytwór człowieka naśladuje jego intelekt, tym samym nie zagraża ludzkiej cywilizacji". Ta odpowiedź zawiera: jasne otwarcie (zdanie tematyczne), oddzielne akapity dla każdego stanowiska, argumenty podparte tekstami, słownik akademicki, brak błędów ortograficznych. Zlicz słowa: dokładnie 89. To jest maksimum.

2.3 Rozprawka Problemowa i Interpretacja Porównawcza: Struktura, Argumenty, Konteksty

Rozprawka to nie streszczenie, to nie parafrasowanie. To argumentacja. Na poziomie podstawowym rozprawka to interpretacja jednego utworu literackiego lub analiza problemu poruszanego w tekście kultury. Na rozszerzeniu uczniowie interpretują porównawczo dwa dzieła lub konteksty.

Struktura rozprawki wygląda następująco: wprowadzenie (sformułowanie problemu lub tezy, która będzie dowodzona), ciało tekstu (minimum 2–3 argumenty, każdy podparty cytatem z tekstu lub właściwym kontekstem), podsumowanie (wnioski wynikające z argumentów). To nie jest skomplikowane, ale wymaga praktyki, aby każdy argument był rzeczywiście argumentem, a nie parafrzą.

Każdy akapit ciała rozprawki powinien zawierać: tezę cząstkową (co chcemy udowodnić w tym paragrafie), evidence (cytat, opis obrazu, referencja do źródła historycznego), interpretację (dlaczego ten dowód potwierdza tezę). Typowy błąd ucznia: pisze cały akapit cytatów z tekstu bez interpretacji. Egzaminator czyta to i myśli: uczeń umie skopiować tekst, ale nie umie myśleć. To przynosi maksymalnie połowę punktów.

ROZDZIAŁ 2. KLUCZOWE UMIEJĘTNOŚCI EGZAMINACYJNE: JAK NAPISAĆ ROZPRAWĘ, INTERPRETOWAĆ TEKST I KONSTRUOWAĆ NOTATKĘ

Wymóg dotyczący tekstów kultury i kontekstów: student musi odwołać się do dwóch tekstów kultury i dwóch kontekstów. Co to oznacza? Jeśli piszesz o “Nie-Boskiej komedii” Krasińskiego, jeden tekst kultury to samo dzieło, drugi musi być czymś innym — na przykład Boska Komedia Dantego, na którą Krasiński polemizuje. Dwa konteksty to: romantyzm jako epoka i tradycja romantyczna polemiki z oświeceniowym optymizmem; drugi kontekst to biografia Krasińskiego, jego zaangażowanie polityczne, jego desperacja wobec stanu Polski pod carskim panowaniem. Bez tych czterech elementów rozprawka nie spełnia wymogów egzaminacyjnych, niezależnie od jakości argumentacji.

Błąd ucznia nr jeden: pisze całe streszczenia lektur zamiast analizy. Przykład błędnego akapitu: “Nie-Boska Komedia to dramat Zygmunta Krasińskiego napisany w 1835 roku. Głównym bohaterem jest Hrabia. Hrabia spotyka Przechrza, który jest rewolucjonistą. Dramę czyta się w trzech aktach”. To wszystko jest fałszywe z perspektywy rozprawki. Poprawny akapit: “Krasiński w scenie zwiedzania obozu rewolucjonistów przez Hrabiego z Przechrztem ujawnia swój pogląd na temat rewolucji: to nie jest droga do wyzwolenia, lecz do chaosu. Gdy Przechrza pokazuje Hrabiemu bezbronne ciała zabitych podczas walk rewolucyjnych, Krasiński tym samym sugeruje, że każda rewolucja wymaga poświęcenia niewinnych. Stanowisko to polemizuje z optymizmem oświeceniowców, którzy wierzyli w bezkonfliktowy postęp”. Widać różnicę? Pierwszy akapit to retelling, drugi to analiza.

2.4 Interpretacja Tekstów Poetyckich: Analiza Środków Poetyckiego Obrazowania i Stylizacji

Wiersze przerażają uczniów, ponieważ wydają się niejasne. Ale wiersz to maszyna do tworzenia znaczeń, a każdy element maszyny ma funkcję. Twoje zadanie to odkryć, jaki cel poeta realizuje poprzez każdy środek retoryczny.

Przykład z rzeczywistego arkusza: hymn grecki Tyrtajosa. Uczniowie otrzymują fragment i pytanie: zidentyfikuj apostrofę i czasowniki w trybie rozkazującym oraz opisz ich funkcję. Apostrofa to zwrot do adresata. W Tyrtajosie poeta zwraca się bezpośrednio do młodzieńców: “Nuże, młodzieńcy, walczcie”. Czasowniki imperatywne to “walczcie”, “niech wytrwa”, “żeby zaciśnie”. Funkcja? Mobilizacja, wzmacnianie woli do walki, bezpośrednia apelacja do uczuć słuchacza. Poeta nie mówi “walka jest ważna” — pokazuje młodzieńcom, że są do niej zdolni, że sam do nich mówi, że są wybrani.

Procedura analizy środków: przeczytaj wiersz słowo po słowie. Kiedy napotkasz coś, co brzmi niezwyczajnie — powtórzanie, nieznormalna kolejność słów, porównanie — zatrzymaj się. Zidentyfikuj środek (jest to metafora, porównanie, personifikacja itd.). Zanotuj dokładnie gdzie i w jakim kontekście. Następnie pytaj: co poeta osiąga tym zabiegiem? Czy buduje napięcie? Czy wzbułduje emocje? Czy tworzy kontrast?

Na egzaminie mogą pojawić się pytania o teorię literatury: fleksja (zagięcia wyrazów), składnia (konstrukcja zdań), ortografia, słowotwórstwo (sposób tworzenia nowych wyrazów). Wymaga to znajomości terminologii. Jeśli pytanie brzmi “jaką funkcję spełniają czasowniki w trybie rozkazującym?”, nie możesz odpowiedzieć “one robią wiersz bardziej dra-

ROZDZIAŁ 2. KLUCZOWE UMIEJĘTNOŚCI EGZAMINACYJNE: JAK NAPISAĆ ROZPRAWĘ, INTERPRETOWAĆ TEKST I KONSTRUOWAĆ NOTATKĘ

matycznym”. Musisz wiedzieć, że tryb rozkazujący to forma wymagająca wykonania czynności, a jego funkcja to apelacja, mobilizacja, wzmacnianie imperatywu.

Na poziomie rozszerzonym interpretacja porównawcza dwóch wierszy wymaga zobaczenia, jak się one nawzajem oświetlają. Motyw vanitas pojawia się w wierszu Naborowskiego “Na toż” (“Dwakroć żyje, kto żyjąc umrzeć się gotuje”) i na obrazie Vosmaera “Wazon z kwiatami” (więdnące kwiaty). Obaj twórcy pokazują marność piękna i nieunikniony upadek. Ale poeta skupia się na refleksji egzystencjalnej — na tym, że świadomość śmierci zmienia sposób, w jaki powinniśmy żyć. Malarz pokazuje zmysłowo, jak procesy naturalne niszczą doskonałość. To ta sama idea wyrażona innym media. Zrozumienie tej relacji to różnica między odpowiedzią “tak”, a odpowiedzią, która zasługuje na pełną punktację.

Rozdział 3

Plan Przygotowania: Harmonogram Pracy, Zasoby i Strategia Ćwiczeniowa na 6-12 Mie- sięcy

3.1 Harmonogram 6-Miesięczny: Co Robić w Każdym Mie- siącu od Września 2025 do Kwietnia 2026

Przygotowanie do matury nie jest procesem, który można zacząć w ostatnią sobotę kwietnia. Uczniowie, którzy osiągają wyniki powyżej siedemdziesięciu procent, zaczynają co najmniej sześć miesięcy wcześniej — a to nie oznacza marudzenia po kilka godzin tygodniowo. To oznacza strategiczny plan, w którym każdy miesiąc ma konkretne cele.

Wrzesień i październik 2025 to miesiące orientacji. Zapoznaj się dokładnie z wymaganiami egzaminacyjnymi publikowanymi przez Centralną Komisję Egzaminacyjną. Pobierz arkusze z poprzednich lat i przeanalizuj strukturę — jak wyglądają zadania, jaka jest waga poszczególnych części, jak formatują się odpowiedzi. Jednocześnie przeczytaj dwie do trzech

pierwszych lektur obowiązkowych ze zrozumieniem. Nie chodzi o szybkie przeskakiwanie. „Bogurodzica” powinna być przeczytana głośno, aby poczuć jej muzyczność. Fragmenty Jana Kochanowskiego powinny być analizowane linia po linii. To podstawa, na której stoi reszta przygotowania.

Listopad i grudzień to okres pełnych lektur. W tym czasie przeczytaj pozostałe pięć do sześciu pozycji obowiązkowych — *Dziady*, *Pan Tadeusz*, *Lalka*, *Wesele*, wybrane opowiadania Schulza, *Ferdydurke*. Równolegle zacznij pisać praktyczne wypracowania — przynajmniej jedno tygodniowo. Nie na czas, bez presji — po prostu pisz, aby nauczyć się konstruować argumenty. Powtórz sobie gramatykę, teorię literatury, epoki literackie. Grudzień to miesiąc, w którym powinieneś czuć się komfortowo z podstawową lekturą materiału.

Styczeń to miesiąc testów. Napisz cztery do pięciu pełnych arkuszy maturalnych w warunkach egzaminacyjnych — dokładnie 240 minut, bez żadnych przerwań, bez dostępu do notatek. Zmierz, ile czasu poświęcasz każdej części: czy część “Język polski w użyciu” zajmuje ci dwadzieścia minut czy pół godziny? Ile czasu zajmuje ci napisanie rozprawki? Ewaluuj wyniki. Jeśli wynik to pięćdziesiąt procent, nie panikuj — to czasami naturalny punkt startowy. Zidentyfikuj dokładnie, które zadania lub które typu zadań sprawiają ci trudności.

Luty i marzec to miesiące intensywnego doskonalenia. Jeśli zidentyfikowałeś, że twoje rozprawki są słabe w argumentacji, spędź się więcej czasu na pisaniu rozprawek z recenzją. Jeśli problem jest w testach historycznoliterackich, będziesz czytać materiały uzupełniające o epokach. Pisz dwie do trzech rozprawek tygodniowo, każdą z recenzją (najlepiej przez kogoś doświadczonego, ale nawet samorecenzja wg checklist’y to coś). W tym samym czasie zacznij przygotowywać się do matury ustnej — przygotuj

się do dyskusji o trzech głównych lekturach, nagrywaj siebie mówiącego, słuchaj, gdzie możesz być lepszy.

Kwiecień to ostateczne czyszczenie. Rozwiąż ostatnie dwa do trzech arkuszy pełnych, zidentyfikuj pozostałe błędy, powtórz konkretne umiejętności. Większość kursów grupowych kończy się w tym miesiącu. Kursy Sowa oferuje zarówno warianty roczne (84 godziny od września 2025 do kwietnia 2026), jak i intensywne (49 godzin od stycznia 2026 do kwietnia). Intensywne kursy trwają zwykle 3–3,5 godziny tygodniowo, roczne to około 2 godziny tygodniowo. Wybór między nimi zależy od twojego tempa uczenia się.

Dla uczniów na poziomie rozszerzonym harmonogram powyższy zmienia się w jednym aspekcie: od listopada zamiast czytać tylko lektury obowiązkowe, czytasz też materiały teoretyczne dotyczące aluzji literackich, symbolu, motywów. Przygotowuj się do ćwiczeń porównawczych — nie tylko interpretuj jeden utwór, ale zestawiaj go z innym. Artykuł Konrada Góreckiego o aluzji literackiej pokazuje, jak *Nie-Boska Komedie* Krasińskiego nie może być zrozumiana bez wiedzy o *Boskiej Komedii* Dantego. To jest dokładnie typ myślenia, który będzie od ciebie oczekiwany.

3.2 Metoda Wyboru: Samodzielna Nauka, Korepetycje czy Kurs Grupowy? Porównanie Kosztów i Efektywności

Decyzja o wyborze metody przygotowania jest właściwie decyzją o wyborze swojej drogi rozwojowej w ciągu sześciu miesięcy. Każda metoda ma odrębne korzyści i ograniczenia.

Samodzielna nauka wymaga prawie zerowego budżetu — może być konieczny zakup podręcznika (50–100 złotych) lub dostępu do platformy z

zadaniami (czasem darmowy dostęp przez szkołę). Problem pojawia się nie z pieniędzy, ale z dyscypliny. Uczniowie przygotowujący się sami osiągają średnio wyniki 55–60 procent, co wynika z tego, że błędne interpretacje mogą się utrwały bez sprzężenia zwrotnego. Uczeń czyta rozprawkę, myśli, że jest dobra, a na egzaminie okazuje się, że struktura była nieparadygmatyczna lub argumenty były słabe. Samodzielna nauka sprawdza się tylko dla uczniów o dużej samodyscyplinie i zdolności do samokrytyki.

Korepetycje indywidualne to drugie skrajne podejście. Korepetytorzy na platformie BUKI oferują przygotowanie do matury z polskiego na średnim poziomie 100 złotych za 60 minut. Ceny wahają się od 72 do 200 złotych w zależności od doświadczenia. Korepetytorzy z doświadczeniem ponad pięć lat (średni standard) osiągają wyniki uczniów na poziomie 65–75 procent, czyli o 10 procent wyżej niż samodzielna nauka. Elastyczność jest idealna: możesz dostosować sesje do swojego harmonogramu. Problem to koszt — trzydzięci sesji tygodniowo (minimum dla efektywnego przygotowania) to około trzech tysięcy złotych miesięcznie, czyli osiemnaście tysięcy złotych na sześć miesięcy. To jest niedostępne dla większości rodzin. Dodatkowo: jeśli korepetytora wybierzesz źle, możesz zmarnować czas i pieniądze.

Kursy grupowe to środek drogi. Kursy Sowa oferuje wariant 49-godzinowy w trybie intensywnym (od stycznia do kwietnia) za 1900–2500 złotych, czyli około 40–50 złotych za godzinę. Wariant roczny (84 godziny od września do kwietnia) kosztuje 3500–4500 złotych, czyli znowu 40–50 złotych za godzinę. To prawie czterdzieści razy taniej niż korepetycje indywidualne. Struktura kursu zapewnia systematyczną naukę: każdy tydzień ma jasno zdefiniowany temat. Społeczność uczniów zapewnia motywację — widząc, że inni pracują, łatwiej ci się zmobilizować. Wyniki uczniów uczestniczących w kursach grupowych wahają się od 70 do 80 procent, co

jest solidnym wynikiem. Ograniczenie: mniejsza elastyczność czasowa i brak personalizacji dla uczniów o specjalnych potrzebach.

Konkretna rekomendacja: Jeśli twój wynik z próbnej matury to 40–50 procent, połącz korepetycje z kursem grupowym — korepetycje na konkretne słabe punkty (rozprawki, test historycznoliteracki), kurs na ogólną strukturę. Jeśli wynik to 55–65 procent, wybierz kurs grupowy bez korepetycji. Jeśli to 70 procent i więcej, samodzielną naukę z sesją korepetycji (5–10 sesji) na ostatnie osiem tygodni przed maturą. Zajęcia online dostępne w większości kursów (Kursy Sowa oferuje pełną ofertę online) eliminują problem geograficzny — dostęp do najlepszych nauczycieli bez względu na to, gdzie mieszkasz.

3.3 Strategia Ćwiczeniowa: Arkusze Maturalne, Notatki, Recenzja Prac i Feedback Loop

Przygotowanie nie jest czytaniem o matudze. To jest robienie rzeczy, za którymi następuje sprzężenie zwrotne. Cykl tygodniowy wygląda następująco: poniedziałek — przeczytanie nowej lektury lub materiału teoretycznego (dwie do trzech godzin), wtorek — napisanie jednego pełnego wypracowania na czas (dokładnie 240 minut, bez przerwań), środa — recenzja własnej pracy wg kryteriów egzaminacyjnych (ortografia, interpunkcja, struktura, argumentacja), czwartek — powtórzenie konkretnej umiejętności, w której zidentyfikowałeś błąd.

Arkusze maturalne z poprzednich lat są dostępne na stronie CKE. Powinieneś rozwiązać co najmniej dziesięć pełnych arkuszy w warunkach czasu — jeśli potrzebujesz więcej czasu, to jest sygnał, że powinieneś trenować szybkość czytania i pisania. Notatki do każdej lektury oszczędzają czas podczas pisania rozprawki: postaci, główne motywy, istotne cytaty, cen-

tralne tematy. Jedna strona notatki do lektury to wystarczające wsparcie na egzaminie (gdybyś zapomniał szczegółów), ale nie polegaj na notatkach — powinieneś znać lektury dostatecznie dobrze, aby pisać bez nich.

Recenzja pracy jest kluczowa. Idealnie: przez doświadczonego nauczyciela lub korepetytora. Ale jeśli to niemożliwe, stwórz własny checklist: czy rozprawka ma jasne wprowadzenie + trzy lub więcej argumentów + wnioski? Czy każdy argument ma evidence (cytat, przykład)? Czy brakuje błędów ortograficznych lub interpunkcyjnych? Czy używam zmiennego słownictwa czy stale powtarzam te same frazy? Najważniejsza jest częstotliwość: jedna rozprawka tygodniowo to minimum, dwie do trzech to optimum dla uczniów celujących w siedemdziesiąt pięć procent i wyżej.

3.4 Przygotowanie do Matury Ustnej: Budowanie Pewności, Strategie Odpowiadania i Ćwiczenia Praktyczne

Matura ustna trwa trzydzieści minut: piętnaście przygotowania, piętnaście wypowiedzi i dyskusji. Losowanie zestawu pytań (jedno o lekturę obowiązkową, jedno o tekst załączony), przygotowanie notatek, wypowiedź monologowa bez czytania notatek (cztery do sześciu minut), rozmowa z komisją (sześć do ośmiu minut), ewentualne dodatkowe pytania (dwie do czterech minut). Kluczowa umiejętność: mówienie spontaniczne i logiczne bez paniki.

Przygotowanie składa się z trzech etapów. Pierwszy: przyswojenie wiedzy. Uczeń powinien znać lektury dostatecznie dobrze, aby mówić o nich pięć do dziesięciu minut bez notatek. Drugi: nagrywanie siebie. Uruchom aplikację do nagrywania (na telefonie), przygotuj temat, nagrywaj siebie mówiącego o lekturze bez notatek. Słuchaj: czy logika jest jasna? Czy tempo zbyt szybkie? Czy używam języka akademickiego czy potocznego?

Trzeci: treningowa dyskusja. Przepytaj przyjaciela lub nauczyciela w roli komisji.

Konkretne porady: zamiast marudzić — mówić przykłady. Komisja chce słyszeć, jak myślisz, a nie jak recytujesz rozprawkę. Jeśli nie znasz odpowiedzi na pytanie komisji, powiedz “nie mam pewności, ale mogę spekulować” zamiast udawać wiedzę. Uczniowie, którzy praktykują maturę ustną trzy lub więcej razy, otrzymują średnio dziesięć do piętnastu punktów więcej niż ci, którzy nie praktykują.

3.5 Ostateczne Słowo: Integracja Całego Procesu

Przygotowanie do matury z polskiego to nie jest sztuka. To jest rzemiosło, które opanowuje się poprzez powtórzenie, sprzężenie zwrotne i dostosowanie. W Rozdziale 1 poznaleś strukturę egzaminu i benchmarki zdawalności. W Rozdziale 2 opanowałeś konkretne umiejętności: jak pisać rozprawki, interpretować teksty, konstruować notatki. Teraz, w Rozdziale 3, masz plan, jak wszystko to ze sobą połączyć.

Kluczowy wgląd: uczniowie, którzy uzyskują siedemdziesiąt pięć procent i wyżej, nie są wcale geniuszami. Są to uczniowie, którzy zaplanowali swoją pracę sześć miesięcy wcześniej, którzy pisali rozprawki cotygodniowo, którzy prosili o recenzję, którzy poprawiali błędy, którzy ćwiczyli maturę ustną bez straszenia się. To wygląda banalno, ale w praktyce mało osób to robi.

Teraz decyzja należy do ciebie. Możesz czytać ten poradnik pięciokrotnie i dalej czuć się zagubiony. Lub możesz otworzyć kalendarz, zaplanować harmonogram na wrzesień, wybrać metodę przygotowania i zacząć w przyszły poniedziałek. Zdawalność matury z polskiego wynosi dziewięćdziesiąt

ROZDZIAŁ 3. PLAN PRZYGOTOWANIA: HARMONOGRAM PRACY, ZASOBY I STRATEGIA ĆWICZENIOWA NA 6-12 MIESIĘCY

procent, ale średni wynik to sześćdziesiąt procent. To oznacza, że ogromna większość zdaje, ale osiąga słabe wyniki. Możesz być wśród większości, albo możesz być wśród siedemdziesięciu procent, którzy wyróżniają się. Wybór już teraz.